

Beszerezhetőség

Míg a nagy gépi rendszerek csaknem kizárólag újonnan, a gyártó vagy a bérbeadó cégtől szerezhetők be, addig a miniszámítógépek esetében három lehetőség van:

vásárlás a gyártótól (ez egyelőre viszonylag ritka);
vásárlás a rendszer-kereskedőtől, akik (közvetítőként) komplett, csomagszerűen árusított rendszereket értékesítenek;

vásárlás a rendszer-szolgáltatóktól, akik a használó igényeinek megfelelő rendszer összeállítását és beépítését vállalják.

A miniszámítógép perifériái a szakosított kereskedelemben is beszerezhetők, ezt azonban – a terminálokat kivéve – csak technikailag jól felkészült használóknak lehet javasolni.

A berendezések ára

A nagy gépi rendszerek ára minimálisan 100 ezer font, de a jelentős teljesítményűeké félmillió és kétfélmillió font közé eshet. Ugyanakkor a kis és közepes méretű miniszámítógépek ára 2500 és 25 ezer font közt van, s a legnagyobbak sem igen haladják meg az 50 ezer fontot.

A kiegészítő memória byte-onkénti ára ugyan nem tér el lényegesen, de miniszámítógépeknél a legkisebb bővítési egység mintegy 8 Kbyte lehet, nagy gépeknél viszont ez 256 Kbyte körüli.

A perifériák ára csak látszólag kisebb, ezek ugyanis lassúbbak és egyszerűbbek is, mint a nagy gépi rendszereknél.

Hatások

Sok intézmény azzal igazolta a miniszámítógép beszerzését, hogy az olcsó és egyszerűen használható. Minthogy azonban az esetek nagy részében az alkalmazás rendszerint csak egyetlen területre terjedt ki, sokan úgy vélték, hogy a miniszámítógép másként nem is használható.

A miniszámítógépek általában sokkal *alkalmasabbak on-line, mint batch üzemmódra*. Emiatt, de azért is, mert a miniszámítógép általában a használó szervezeti egység közvetlen irányítása alatt működik, általában a gépi munkák gyorsabb elintézését teszi lehetővé.

Alkalmazások és software

Könyvtári és információs munkában a legfontosabb felhasználási módok:

Katalogizálás, azaz adatok rögzítése, indexelése és bevitele a gépi rendszerbe; alapvető fontosságú a legtöbb további alkalmazás számára. Helyi döntést igényel, hogy

a könyvtár mely adatok feldolgozását végzi el, illetve melyeket vesz át külső szolgáltatásokból.

Információkeresés, amely lehet retrospektív (a teljes adattár alapján, ad hoc jelleggel) vagy szelektív információterjesztés (az adattár gyarapodása alapján, folyamatosan). Történhet on-line üzemmódban (kihasználva a menetközi módosítás lehetőségeit), vagy off-line.

Indexek előállítás és kiírása, amire még magas fokozaton automatizált rendszerekben is szükség lehet. Történhet sornyomtatóval, vagy – COM eljárással – mikrofilmen.

Kölcsönzési nyilvántartás, általában kiegészítve az olvasók nyilvántartásával, a késedelmes kölcsönzések jelzésével stb. Kisebb könyvtárakban billentyűzetes terminállal, vagy akár off-line is lehetséges, de nagy könyvtárak esetében speciális berendezések (pl. vonalkódos jelölvasó) is szükségesek lehetnek. Ez utóbbi berendezések rendszerint mini- vagy mikroszámítógépbe vannak beépítve, más célokra ritkán használhatók.

Gyarapítás-nyilvántartás. Könyvek esetében rendszerint egyszerű vásárlási nyilvántartás, de időszaki kiadványoknál a számonkénti érkeztetés nyilvántartása is szükséges.

Vezetés, irányítás. Néhol nem több, mint a könyvtárhasználat statisztikai elemzése, másutt viszont igen bonyolult irányítási rendszert szolgál ki.

Az alkalmazásokhoz szükséges software néha *programcsomagként beszerezhető*, de sokszor házon belül állítandó elő; a készen vett programcsomag is többnyire módosításra szorul. Miniszámítógépekhez sajnálatosan kevés könyvtárgépesítési program kapható, s a programcsomagok nagy része erősen géphez kötött (tiszteltetelméltó kivétel az AERE Harwell cég STATUS információkereső programcsomagja). Információkeresési célokra még – szerény választékban – van készen átvethető program, de a többi alkalmazási területen a helyzet egyelőre távolról sem kielégítő.

(HYMAN, M.: The role of minicomputers in libraries and information units. = Aslib Proceedings, 30. köt. 10–11. sz. 1978. p. 373–382.)

(Sárdy Péter)



A számítógépes közzététel előnye a Merck Index példáján

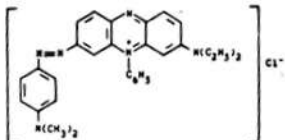
Az amerikai *Merck Index* gyógyszerek, vegyszerek és biológiai hatóanyagok nemzetközileg elismert enciklopédiája, kb. 150 ezer példányban jelenik meg. Hozzá-

J

5105. Jalap. Dried tuberous root of Esquanium purgo (Hayne) Lindl. (E. jalapa Baill. Ipomoea purga Hayne). Convolvulaceae. Habit. Mexico, cultivated in India. Constituents: 7-12% resin, gum, sugar. THERAP. CAT.: Cathartic.

5106. Jambul. Jambuo. Java plum; jambul. Bark, fruit and seeds of Syzygium jambolanum (Lam.) DC. (Eugenia jambolana Lam.). Myrtaceae. Habit. East Indies. Constituents: Bark: resin, tannin. Fruit: volatile and fixed oils, resin, tannin. Seeds: resin, fat, gallic acid, albumin. THERAP. CAT.: Antidiarrheal.

5107. Janus Green B. 3-(Diethylamino)-7-[p-(dimethylamino)phenyl]naphthalen-2-ylmethyl-5-phenylphenazinium chloride; C1. 11050. C20H24ClN4; mol wt 311.09. C 70.50%, H 6.11%, Cl 6.94%, N 16.45%. Prep'd by diazotizing 3-amino-7-(diethylamino)-5-phenylphenazinium chloride (N,N-diethylphenylsulfanilic) and coupling resulting diazo comp'd with N,N-dimethylaniline. Colour Index, 2nd ed. vol. 3, 3015 (1956).



USE: In electrodeposition of copper. Brown, Fellows, U.S. pat. 2,882,209 (1959 to Udyite Res. Corp.).

5108. Japan Wax. Vegetable wax; samach wax; Japan tallow. A fat expressed from mesocarp of the fruit of Rhus torrorensis L. Anacardiaceae. Habit. Japan and China. Constituents: 10-15% palmitin, stearin, olein, 1% janic acid and homologs.

Pale yellow, flat cakes, disks or squares with a greasy feel; somewhat tallow-like, rancid odor and taste. d 0.97-0.98. mp 33.5-35°. Acid no. 22-23. Sapon no. 217-237. Iodine no. 10-15. Insol in water or cold alcohol, sol in benzene, carbon disulfide, petroleum ether, hot alc, alkalies.

USE: As a substitute for beeswax in varnishes or candles, ingredients in plasters, ointments, floor waxes, furniture polish.

5109. Jasmolins. Active insecticidal constituents of pyrethrum flowers. Isom and structure: Godin et al. J. Econ. Entomol. 58, 548 (1965); Godin et al. J. Chem. Soc. (C) 1966, 322. Stereochemistry: Begley et al. Chem. Commun. 1972, 1276.



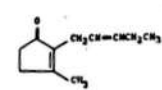
Jasmolin I, C15H20O5, 2,2-dimethyl-3-(2-methyl-1-propenyl)cyclopentanecarboxylic acid 2-methyl-6-oxo-3-(2-pentenyl)-2-cyclopenten-1-yl ester, 4,5-dihydrojasmolin I. R = CH3. Liquid; uv max (Spectrosol hexane): 219 nm (ε 21,500).

Jasmolin II, C15H20O5, 3-(3-methoxy-2-methyl-3-oxopropenyl)-2,2-dimethylcyclopentanecarboxylic acid 2-methyl-6-oxo-3-(2-pentenyl)-2-cyclopenten-1-yl ester, 4,5-dihydrojasmolin II. R = COOCH3. Liquid; uv max (Spectrosol hexane): 229 nm (ε 22,900).

5110. Jasmone. 3-Methyl-2-(2-pentenyl)-2-cyclopentenolone.

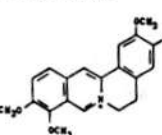


J-ene, C15H20O; mol wt 164.24. C 80.46%, H 9.82%, O 9.74%. Found in the volatile portion of oil from jasmone flowers. Natural jasmone is the cis-ketone. Isom and structure: Ruzicka, Pfeiffer, Helv. Chim. Acta 16, 1208 (1933). Stereochemistry: Crombie, Harter, J. Chem. Soc. 1952, 609. Synthesis of dihydrojasmone: Suda et al. J. Org. Chem. 29, 904 (1964). Synthesis of cis-jasmone: Stork, Buch, J. Am. Chem. Soc. 86, 936 (1964). Buch, Wuest, J. Org. Chem. 31, 977 (1966). Crombie et al. J. Chem. Soc. (C) 1969, 1024. McMurtry, Mellon, J. Am. Chem. Soc. 93, 3309 (1971); Buch, Eger, J. Org. Chem. 36, 2021 (1971). Graco, ibid. 37, 3263 (1972). Sakan et al. Chem. Letters 1973, 713. Synthesis of trans-jasmone: Sando et al. J. Org. Chem. 29, 2290 (1964).



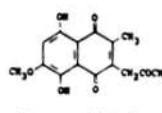
cis-Form, oil, odor of jasmone, bp 146°, nD 1.4978, uv max: 235 nm (ε 12,000). Semicarbazone, mp 204-206°; uv max: 265 nm (ε 21,700). trans-Form, oil, odor of jasmone, bp 142°, nD 1.4974, uv max: 234 nm (ε 12,300). Semicarbazone, mp 200-202°; uv max: 265 nm (ε 23,700). USE: In perfumery.

5111. Jatrorrhizine. 7,8,13,13a-Tetrahydro-3-hydroxy-2,9,10-trimethoxyberberinium; jatrorrhizine, neprovin [C20H27NO3]+; mol wt 338.39. From root of Jatrorrhiza palmata (DC.) Miq. (J. columba Miq.), Menispermaceae. Habit. Arch. Pharm. 245, 588 (1907). From Berberis asiatica Roxb. ex DC. and B. thunbergii DC., Berberidaceae. Chatterjee et al. J. Indian Chem. Soc. 31, 83 (1954). Trinita, Kikuchi, J. Pharm. Soc. Japan 76, 597 (1956). From Cupira, Peru Wall., Ranunculaceae: Chatterjee et al. J. Indian Chem. Soc. 29, 97 (1952); from Mahonia scandifolia Wall., M. borealis Takeda and M. umsonii Takeda, Berberidaceae: Chatterjee, Guha, J. Am. Pharm. Assoc. 39, 577 (1950). Chatterjee et al. ibid. 40, 36 (1951). Structure: Späth, Duschinsky, Ber. 58, 1939 (1925).



Iodide, C20H27INO3, reddish-yellow needles, mp 208-210°. Sol in water and alcohol. THERAP. CAT.: Bitter tonic.

5112. Javanicin. 5,8-Dihydroxy-6-methoxy-2-methyl-3-(2-oxopropyl)-1,4-naphthalenedione; 3-acetyl-5,8-dihydroxy-6-methoxy-2-methyl-1,4-naphthoquinone. C17H16O6; mol wt 300.26. C 62.06%, H 4.48%, O 33.07%. Antibiotic substance produced by Fusarium javanicum. Acetivert. Cook, J. Chem. Soc. 1947, 1021. Prep'd by reduction of fusarubin. Ruelius, Gaube, Ann. 569, 18 (1950). Structure: Birch, Donovan, Chem. & Ind. (London) 1954, 1047. Whalley, ibid. 1958, 131. Hardegger et al. Helv. Chim. Acta 47, 2027 (1964).



Red crystals with a coppery luster from ethanol, decomp.

- C,H,KO, Putanum Citrate, Monobase. C,H,N Aniline, 692. m-Picoline, 7203. p-Picoline, 7204. n-Picoline, 7205. C,H,NO m-Aminophenol, 470. Nicotinic Alcohol, 6347. Phenylhydroxylamine, 7100. C,H,NO, N-Ethylmaleimide, 3762. H,NO,S Methanolic Acid, 5779. Triethanolic Acid, 6718. Ullmannic Acid, 8720. :NO, (Methoxy)methyl-3-nitrophenol, 868. YO Acid, 5041. Ionic Acid Hydrate, 6345. O, O'-phenylmethylenediamine, 6445. phenylhydrazine, 6446. Ascorbic, 8321. Isonic Acid, 1072. Irid, 817. Isochlorate, 1701. : 2348. :ne-ide, 2039. : 407. C,H,C,O, Chloroacetonechloroform, 2026. C,H,N,O,P (p-Aminophenyl)phosphorous Acid, 475. C,H,N, 2-Amino-4-picoline, 477. m-Phenylmethylenediamine, 7087. p-Phenylmethylenediamine, 7089. Phenylhydrazine, 7098. C,H,N,O 2,4-Diaminophenol, 2940. C,H,N,O,S Sulfolor BSII, 3771. Sulfonamide, 8717. C,H,N,O,P Penicillin, 6932. C,H,N,O, Eritromycin, 3528. C,H,N,O, Isonitride Dinitrate, 5089. C,H,N,O,S Nithamide, 6385. C,H,N,O, Nandrolone, 8021. C,H,N,O, Mannitol Hexamtrate, 3576.

- Cuprous Sulfate see 2675. Cupron [Ayeris] see 1013. Cuprothionamide m-Benzoate Sodium see 244. Cuprous Acetate, 2663. Cuprous Bromide, 2664. Cuprous Cyanide, 2665. Cuprous Dimethylthiocarbamate, 2666. Cuprous Chloride Complex see 2662. Cuprous Chloride, 2667. Cuprous Formate, 2668. Cuprous Iodide, 2669. Cuprous Nitrate, 2670. Cuprous Oxide, 2671. Cuprous Potassium Cyanide, 2672. Cuprous Sulfide, 2673. Cuprous Selenide, 2674. Cuprous Sulfate, 2675. Cuprous Sulfocyanate see 2676. Cuprous Tetraamercuroate(II) see 2669. Cuprous Thiocyanate, 2676. Cuprous Oxide, 2677. Curcumin see 8676. Curc-37 see 4213. Curantyl [Arzneimittelwerk VEB] see 3366. Curare, 2678. C-Curarine I, 2679. C-Curarine II, 2680. Curarine HAF [Lithion] see 9466. Curaria [Pflanz] see 3427. Curaria Longa see 9476. Curcumia, 2681. Curcumyl see 5392. Curine, 2682. Curite, 2683. Curite, 2684. Curium, 2684. Curled Duck see 8054. Curling Factor see 4392. Curonajin [Molhan] see 6613. Curonajin see 9004. Curtaquin see 2555. Curvulin, 2685. Curvulin see 2676. Curvulin see 6665. Curvulin see 1181. Curvulin see 2686. Curvulin see 685. Casparine, 2687. Casparin see 685. Casparin, 2688. Casparin, 2689. Casparin see 326. Casparin see 1373. Casparin see 1899. Casparin [Biosad] see 4510. Casparin see 2621. Casparin [Chantrel] see 9333. Casparin [Feronial] see 4101. Casparin see 2621. Casparin see 326. Casparin Soluble see 327. Casparin (Fish Bone) see 8204. Casparin see 4133. Casparin see 9736. C.V. 88,903 see 9736. C-Vinile [Astra] see 855. C-Vinile see 7014. C.V.P. [USV] see 1240. CY 116 see 437. CYactacide, 2690. Cyanacetamide, 2691. Cyanacetamide, 2692. Cyanacetamide see 2692. Cyanacetamide see 4423. Cyanacetamide see 2690. Cyanacetamide see 2690. Cyanacetamide see 2690. Cyanacetamide, 2693.

Consult the cross index before using this section.

Page 689

- N,N,N',N'-ammonium-2-methyl-3-(2-methyl-1-propenyl)cyclopentanecarboxylic acid 2-methyl-6-oxo-3-(2-pentenyl)-2-cyclopenten-1-yl ester, 4,5-dihydrojasmolin I. R = CH3. Liquid; uv max (Spectrosol hexane): 219 nm (ε 21,500). Jasmolin II, C15H20O5, 3-(3-methoxy-2-methyl-3-oxopropenyl)-2,2-dimethylcyclopentanecarboxylic acid 2-methyl-6-oxo-3-(2-pentenyl)-2-cyclopenten-1-yl ester, 4,5-dihydrojasmolin II. R = COOCH3. Liquid; uv max (Spectrosol hexane): 229 nm (ε 22,900). 5110. Jasmone. 3-Methyl-2-(2-pentenyl)-2-cyclopentenolone. C,H,AsCl,NO Dichlorophenazine Hydrochloride, 3048. C,H,As,NO Sodium Arsanilate, 8319. C,H,AsO, Benzenearsonic Acid, 1070. C,H,AsO, p-Hydroxybenzenearsonic Acid, 4711. C,H,BH,O, Phenylmercury Borate, 7108. C,H,BO, Benzenboronic Acid, 1071. C,H,BrN, p-Bromophenylhydrazine, 1433. C,H,CIN,O,S Clotensamide, 2339. C,H,CIN,O,S Amifino-3-amino-6-chloropyrazin-2-carboxamide, 401. um Sulfate, 7459. derivative of title compound. C,H,AsCl,NO Dichlorophenazine Hydrochloride, 6765. C,H,As,NO Sodium Arsanilate, 8319. C,H,AsO, Benzenearsonic Acid, 1070. C,H,AsO, p-Hydroxybenzenearsonic Acid, 4711. C,H,BH,O, Phenylmercury Borate, 7108. C,H,BO, Benzenboronic Acid, 1071. C,H,BrN, p-Bromophenylhydrazine, 1433. C,H,CIN,O,S Clotensamide, 2339. C,H,CIN,O,S Amifino-3-amino-6-chloropyrazin-2-carboxamide, 401. um Sulfate, 7459. derivative of title compound. C,H,C,O, Chloroacetonechloroform, 2026. C,H,N,O,P (p-Aminophenyl)phosphorous Acid, 475. C,H,N, 2-Amino-4-picoline, 477. m-Phenylmethylenediamine, 7087. p-Phenylmethylenediamine, 7089. Phenylhydrazine, 7098. C,H,N,O 2,4-Diaminophenol, 2940. C,H,N,O,S Sulfolor BSII, 3771. Sulfonamide, 8717. C,H,N,O,P Penicillin, 6932. C,H,N,O, Eritromycin, 3528. C,H,N,O, Isonitride Dinitrate, 5089. C,H,N,O,S Nithamide, 6385. C,H,N,O, Nandrolone, 8021. C,H,N,O, Mannitol Hexamtrate, 3576.

Cross Index of Names

1. ábra Oldalminták a Merck Indexből

vetőlegesen 10 ezer tömör szócikket, 8 ezer szerkezeti, illetve tapasztalati képletet és 50 ezer kifejezésből álló indexet tartalmaz (1. ábra). Az enciklopédia az 1968. évi nyolcadik kiadásáig manuális módszerrel készült.

A kéziratkészítés hagyományos módszerét nem könnyű ismertetni, hiszen *minden egyes szócikk más-ként készül*. E szócikkek és kiegészítéseik a világ szakirodalmának folyamatos követése útján, szakemberek (vegyészek) és technikai munkatársak együttműködésével készülnek. A szócikkek legalább 50%-a három-négy változatot követően véglegesedik.

A legélt kézirat korrektúra és szerkesztés után a szedőhöz kerül, aki elvégzi a szedést, majd – mivel ez megint hibaforrás – újabb szerkesztői korrektúra következik. Az előkészítésnek a kinyomtatásig még több állomása van, és még a legtöbb időt és energiát igénylő folyamatról, az indexek elkészítéséről nem is esett szó: a rengeteg tárgyszó és képlet szövegből való kiválogatása, betűrendbe szedése, legépelése, korrektúrája idegőrlő és hatalmas munka.

A nyolcadik kiadás előkészítése közben nyilvánvalóvá vált, hogy *az előállítás hagyományos módja nem gazdaságos*, idejét múlta: egyedül az index elkészítése 24 munkatárs 1 hónapi munkáját emésztette fel, a kézirat elkészítésétől a kiadvány megjelenéséig pedig 17 hónap telt el.

A számítógépes publikálási módszerek a 60-as évek elején kezdtek elterjedni. A kilencedik kiadás tervezésekor a szerkesztőség tanulmányozni kezdte az elért eredményeket, amelyekből az tűnt ki, hogy az új módszereket a leghatékonyabban adatbázisokra alapozva lehet kihasználni. A Merck Index, mivel *információinak kb. 40%-a kiadásról-kiadásra megismétlődik*, a többi pedig a régieket felváltó vagy módosító új információ, nagyon is *hasonlít egy adatbázishoz*. Ez a tény mindjárt igen vonzóvá tette a számítógépes publikáció gondolatát. A vállalat Automatizálási és Irányítási Osztályának felmérése is arról tanúskodott, hogy *az Index számítógépes előállítása célszerű, gazdaságilag megvalósítható*. A kilencedik kiadás megtervezésére a vállalat 1972-ben multidiszciplináris (vegyészekből, rendszerszervezőkből és programozókból álló) munkacsoportot hozott létre.

Az alkalmazandó rendszerben használt *hardware* a következő berendezésekből állt: egy szövegszerkesztő és egy szövegszedő terminál (Imlac PDS-1), egy központi számítógép (CDC 6400) és egy fényzedő (RCA Video-comp).

A szerkesztő terminált egy számítógép és két display alkotja; ez utóbbiak közül az egyik a kézirat bevitelét szolgáló billentyűzettel, a másik a nyomtatott (papír) változat előállítására szolgáló kamerával van ellátva.

A kézirat előkészítése a számítógépes rendszerben ugyanúgy történik, mint a hagyományos rendszerben. A kész kézirat bevitelét az operátor a képernyőn megjelenő, a leírások jellemző elemeit tudakoló „kérdőív”-et

1. táblázat

A hagyományos és számítógépes módszer munkaerőigénye (ember/év-ben)*

	Hagyományos rendszer	Számítógépes rendszer
1. Kézirat előkészítés: keresés, leírás, gépelés, szedés	26	26
2. Hasábkorrektúra	8	
3. Javított hasábok korrektúrája	1	
4. Oldal-korrektúra	0,16	0,16
5. Index-készítés	5	
Hasábkorrektúráról a végleges változatig (2–5)	14,16	0,16
Teljes munkaerő-ráfordítás (1–5)	40,16	26,16

* Kivéve a rendszerfejlesztésre és a szedésre használt munkaerőt.

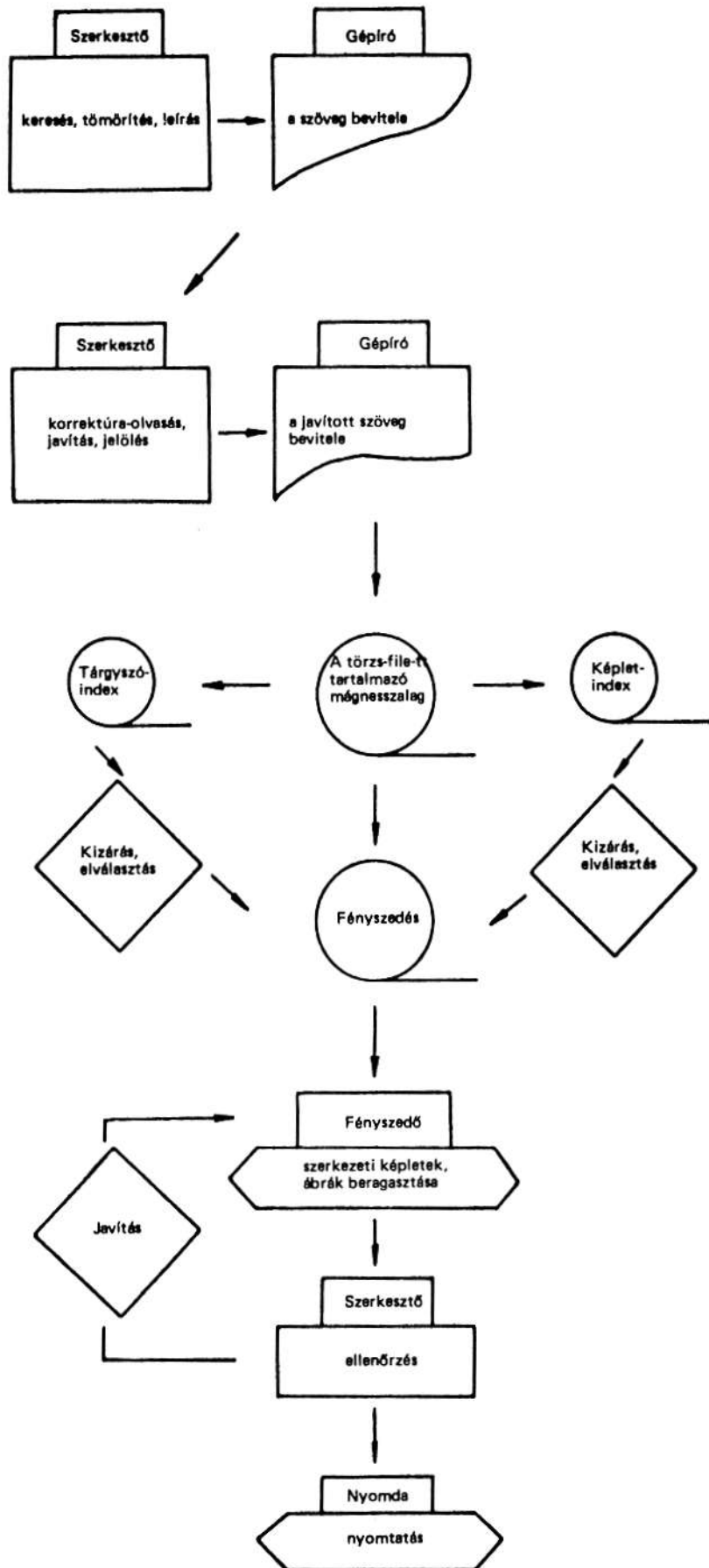
2. táblázat

A kézirat befejezésétől a kiadvány elkészültéig eltelt idő (években) hagyományos és számítógépes módszer esetén

	Hagyományos rendszer	Számítógépes rendszer
1. Szedés, hasábkorrektúra	1	
2. Számítógépes szedés		0,04
3. Oldal-kialakítás, képletek, ábrák beragasztása	0,17	0,04
4. Nyomtatás és kötés	0,25	0,25
5. A kézirat befejezésétől a kiadvány elkészültéig eltelt idő	1,42 (17 hónap)	0,33 (4 hónap)

követve végzi el, ezután a szöveg – korrektúra céljából – gombnyomásra megjeleníthető. Közben a rendszer elvégezte a szöveg összeállítását és az ismétlődő adat-elemek megjelölését, ami a későbbiekben lehetővé teszi az indexek automatikus összeállítását és az egyes elemek későbbi kikeresését.

Amikor a kész tétel megjelenik a képernyőn, az operátor kijavítja az esetleges hibákat (az elválasztás és sorkizárás szempontjából is), majd a terminált a tétel kinyomtatására utasítja. A tétel elektronikus változata a központi számítógéphez kerül, a kinyomtatott változatot pedig a szerkesztők kapják meg, akik további ellenőrzés és javítás után visszaadják az operátornak.



2. ábra A számítógépes módszer folyamatábrája

Az operátor ekkor lehívja a tételt a központi számítógépből, és a szerkesztő terminál segítségével ismét elvégzi a javításokat, amelyeket a szerkesztő számítógép az eredeti változatba épít be, majd továbbít a központi számítógépbe. A központi számítógép tárol minden egyes tételt, továbbá a címetek betűrendbe szedi, sorszámmal látja el, és összeállítja a szinonimákat (tárgyszavak) és a tapasztalati képletek indexét.

Amint az Index mindhárom része (szócikkek, képlet- és tárgyszóindex) elkészült, a gépi szöveget és a központi számítógépben tárolt előállítási utasításokat mágnesszalagokra másolják. A szalagokról ezután elkészül a fényszedés. (A Merck Index 9. kiadásának fényszedését az *International Computerprint Co.* végezte el.) A szalagokat itt először további utasításokkal (oldalak kialakítása: sorkizárás, helykihagyás a képleteknek, lapszámozás stb.) látják el, majd az így előállt szalag irányítja a fényszedő berendezést, amely elkészíti a sokszorosításra alkalmas végső változatot. A központi számítógépben tárolt kézirat a következő kiadások alapjául szolgál. Az előállítási költségek csökkenése különösen a kiadásoknál válik jelentőssé, hiszen ekkor már a törzs-szalagon csak a kiegészítéseket, változtatásokat és törléseket kell elvégezni.

A Merck Index számítógépes előállításának teljes folyamatát a 2. ábra, előnyeit pedig az 1. és 2. táblázat szemlélteti.

WINDHOLZ, M. – BROWN, H. D. – GASPAR, Th. G.: *The Merck Index: The merits of using computers in publishing = Journal of Chemical Information and Computer Science*, 18. köt. 3. sz. 1978. p. 129–133./

(Novák István)



A nem publikált dokumentumok mágnesszalagos információterjesztő rendszere a Szovjetunióban

Az információ iránti igények növekedése megköveteli, hogy az egyes információs rendszerek az országon és a szocialista táboron belül szoros együttműködést fejlesszenek ki egymás között.

Mindez – a felhasználók eredményes kiszolgálásán kívül – lehetővé teszi a feldolgozási és átfutási idő, valamint a szolgáltatási díjak csökkentését is. Az *Összszövetségi Tudományos–Műszaki Információs Központ (Vseszojuznünj naučno–tehničeskij informacionnünj centr, VNTICentr)* éppen e célokból vesz részt az automatizált információs központok hálózatának kialakításában.

E központok hálózata az első lépésben a következő szolgáltatásokat fogja nyújtani: *retrospektív keresés,*

szelektív információterjesztés, különböző fajtájú és rendeltetésű információs kiadványok előállítása.

A szóban forgó szolgáltatásokat a megosztott dokumentumbázis, illetve a mágnesszalagra vitt bibliográfiai leírások és referátumok cseréjének és terjesztésének elvén kívánják működtetni.

A *Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ (NTMIK)*, a *VINITI* és néhány más intézmény máris sikeresen alkalmazza erre az információcsere korszerű módját. A VNTICentr is megkezdte a nem publikált dokumentumok adatainak és referátumainak mágnesszalagra való rögzítését és e szalagok cseréjének megszervezését mind a szovjet információs szervek, mind pedig a *Tudományos Kutatómunkák Nemzetközi Speciális Információs Rendszer (TK NSIR)* szférájában.

A már működő automatizált információs rendszerek elemzése azt mutatja, hogy gyakorlatilag nincs két olyan rendszer, amely egyforma műszaki, technológiai és üzemelési mutatókkal rendelkeznek. Ez különösen az alkalmazott formátumok, karakterkészletek, indexelési eszközök és módszerek stb. vizsgálatakor derül ki.

Ezért az információt szállító automatizált információs rendszerben külön cserealrendszert kell kifejleszteni, a felhasználó rendszerekben pedig a software-t úgy kell továbbfejleszteni, hogy a kapott információ felhasználhatóvá váljék.

A VNTICentr-ben a cserealrendszert az *ASZINIT (Avtomatizirovannaja szisztema po nauke i tehnikе v oblaszti nepublikuemih dokumentov = Nem Publikált Dokumentumok Automatizált Tudományos és Műszaki Információs Rendszere)* keretében fejlesztették ki; outputját a már működő retrospektív kereső és kiadványkészítő alrendszerrel kapta (1. ábra).

A beérkező dokumentumok információs kártyáit, valamint a disszertációk nyilvántartási kártyáit az *input-output alrendszerben először hagyományos előfeldolgozásnak vetik alá* (leltári számmal, rubrikátor-jelzettel, állami nyilvántartási számmal stb. látják el).

A továbbiakban a feldolgozási folyamat több részre oszlik. Az általános technológiai folyamatnak – ennek megfelelően a software-jének is – 3 része van. Közülük kettő elvégzése az *ASZINIT retrospektív kereső és szelektív információterjesztő, illetve kiadványkészítő alrendszerre* tartozik. A harmadik részt illetően a *technológiai utasítások és programok alrendszer* az illetékes. Ennek működését a TK NSIR-be kerülő információk kiválasztásának a sajátosságai határozzák meg.

Az előfeldolgozás után a kiadványkészítő alrendszer a dokumentumok *bibliográfiai leírását és referátumát* készíti elő a referáló lapok számára. Itt az információs kártyákon és a disszertációk nyilvántartási kártyáin feltüntetik a *Szbornik referatov NIR i OKR (Kutató és Fejlesztő Munkák Referáló Lapja)* c. kiadványban való megjelenéshez a szerkesztői jelöléseket, és megejtik a kódolást. Ez különösen fontos, mivel a kiadványkészítő